

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:34
sssjournal.com

pp.2253-2260
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 20/03/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/05/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.05.2019

ŞİİR ÇEVİRİSİ VE FRANSIZCADAKİ SÖZ SANATLARININ TÜRKÇEYE AKTARIMI

POETRY TRANSLATION AND TRANSFER OF THE FRENCH RHETORIC INTO TURKISH

Dr. Öğr. Üyesi, Ziya TOK

Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1455>

Reference : Tok, Z. (2019). "Şiir Çevirisi ve Fransızcadaki Söz Sanatlarının Türkçeye Aktarımı", International Social Sciences Studies Journal, 5(34):2253-2260.

ÖZ

Şiir, düşünceleri, duyguları, umutları, dilekleri, kederleri kısa ve etkili bir biçimde ifade etmeye yarayan en önemli dilsel araçlardan biridir. Bu özellikleriyle şiir, ölçünlü dilden farklı bir yapıya sahiptir. Şair şiirinde kendi iç dünyasının duygu yoğunluğunu sözcüklerle okuyucuya aktarmayı amaçlar. Bu nedenle şairin şiirde yararlandığı temel malzemesi sözcüklerdir. Yazın türlerinden biri olan şiiri tüm dillerde ve kültürlerde görmek mümkündür. Her şiir ait olduğu toplumun dilsel ve kültürel izlerini ve unsurlarını az ya da çok içinde barındırır. Bu tür unsurlar bir toplumdaki diğerine farklılıklar içerir de genel olarak şiirin her toplumda üstlendiği görev ve yerine getirdiği işlev birbirine benzerdir. Toplumların kendi kültürlerini yansıtan şiirde yer alan kültürlerarası benzerlikler ve farklılıklar çeviri yoluyla daha iyi anlaşılabilir. Ancak şiir metinleri diğer birçok metin türünden farklı bir yapıya sahiptir ve buna bağlı olarak şiir çevirisi diğer metin türlerinin çevirisinden daha fazla ve farklı güçlükler içermektedir. Özellikle şiirde söz sanatlarının varlığı çeviri sürecinde güçlük oluşturabilecek unsurların başında gelir.

Bu çalışmanın amacı, şiir çevirisi ve Fransızcadaki yaygın olarak kullanılan söz sanatlarının Türkçeye aktarımının incelenmesidir. Bu bağlamda, inceleme metni olarak 19. Yüzyılın en önemli Fransız şairlerinden biri olan Baudelaire'in yazmış olduğu ve zaman üzerine kurulu olan "l'ennemi" (düşman) adlı şiiri ve bu şiirin Suut Kemal Yetkin tarafından yapılan çevirisi ele alınmıştır. Çalışmada genel olarak Fransızcadan Türkçeye şiir çevirisi ve şiirdeki söz sanatlarının aktarımı üzerinde durularak çeviri sürecinde güçlük oluşturabilecek unsurlara değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, çeviri, Baudelaire, düşman, söz sanatları.

ABSTRACT

Poetry is one of the most important linguistic tools for expressing thoughts, feelings, hopes, wishes and sorrows in a short and effective way. With these features, poetry has a structure different from the measured language. The poet aims to convey the emotion intensity of his inner world to the reader by words. For this reason, the basic material that poet uses in poetry is the words. It is possible to see poetry, which is one of the literary genres, in all languages and cultures. Each poem contains more or less the linguistic and cultural traces and elements of the society to which it belongs. Although such elements vary from one society to another, the task and function of poetry in every society in general are similar to each other. Intercultural similarities and differences in poetry reflecting the cultures of societies are better understood by translation. However, poetry texts have a different structure than many other types of text, and therefore poetry translation contains more and different difficulties than translation of other text types. Especially the existence of speech arts in poetry may be the source of these difficulties in the translation process.

The aim of this study is to examine the translation of poetry and the transfer of rhetoric commonly used in French into Turkish. In this context, the translation of the poem "l'ennemi" (enemy), based on time, which was written by Baudelaire, one of the most important French poets of the nineteenth century, and its translation by Suut Kemal Yetkin were examined as the text of the review. In this study, emphasizing on the translation of poetry and the transfer of the rhetoric in the poetry from French to Turkish, the factors that may cause difficulties in the translation process are mentioned.

Keywords: Poem, translation, Baudelaire, enemy, rhetoric.

1. GİRİŞ

Şiir, edebiyatın en eski türlerinden biridir ve kendine özgü dilsel kullanımı söz konusudur. Şiir içeriği itibariyle, olguları, kavramları ve imgeleri özel bir dilsel biçime dönüştürerek okuyucuyu etkilemeyi amaçlar. Edebiyatın diğer türleriyle kıyaslandığında, şiir daha az sözcükle daha çok içerik ve daha yoğun anlam aktarımına olanak sağlar. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre şiir “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk” (2011: 2224) olarak tanımlanır. Şiirin malzemesi de iletişimin en temel unsuru olan dildir. Ancak şiir dili ölçünlü dilden farklılık gösterir. “Şiir dili” ölçünlü, herkesin üzerinde anlaşığı bir dil değil, doğal dille yaratılmış ama ölçünlü dilden sapan, farklılaşan bir dildir”. (Kıran, 2005:18). Burada aslında şiiri ölçünlü dilden ayıran unsurlar arasında söz sanatlarının şiirde çokça yer almasının olduğu söylenebilir. Zira şiir edebiyatın bir türüdür ve “edebî dil, barındırdığı mecaz, alegori, kinaye, teşbih, istiare, imge vb. unsurlara sahip olması ve yazarının üslûbundan izler taşımasından dolayı günlük dil ve ilim dilinden ayrılır”. (Karabulut, 2015:1921). Şiirde, edebiyatın diğer türlerinde olduğu gibi, söz sanatlarının yanı sıra sözcüklerin mecaz anlamlarına da sık yer verilir.

Dilsel bir ürün olan şiirde, dilin işlevlerinden şiirsel işlev (fonction poétique) vardır ve “dilbilim açısından şiir dilinin belirleyici özellikleri incelenirken genellikle dilin şiirsel işlevinden yola çıkılır” (Toklu, 2003: 10). Şiirsel işlev aslında dilin sanat amacı güdülerek kullanılmasından ibarettir. Burada şair sözcüklerle, seslerle ve anlamlarla oynar. Ölçünlü dilde kullanılması çok da mümkün gibi görünmeyen birçok farklı dilsel kullanıma şiirde rastlanabilir. Böylelikle şiir duyguların dili olarak da ifade edilebilir. Zira şiir daha önce de belirtildiği gibi, duyguları, düşünceleri, hayalleri, aşkı, öfkeyi kısaca insanın iç dünyasını dışa yansıtmaya yarayan araçlardan biridir. “İyi işlenmiş ve iyi kurulmuş bir şiirde belli bir düzen içinde yinelenen sesler, heceler, sözcükler ya da dizeler öncelikle oluşturdukları ses uyumuyla dinleyeni etkiler” (Korkut, 2005:104). Bu durum şiirin düzyazıdan farklı yönlerini açık bir biçimde ortaya koyar.

2. ŞİİR ÇEVİRİSİ

Çeviri en basit tanımıyla bir dildeki yazılı ya da sözlü bir dilsel unsurunu biçim, içerik ve anlam yönünden eşdeğer bir karşılıkla başka bir dile aktarmak olarak ifade edilir. Genel olarak ise, “bir dildeki bildirimlerin anlam ve biçim yönünden eşdeğerlik sağlamak suretiyle bir başka dile aktarılması” (Yalçın, 2015: 11) olarak tanımlanır. Tanımından da anlaşılacağı üzere, kaynak dildeki bir bildiriye hedef dile birebir olarak aktarmak zor gibi görünüyor. Üstelik yorum ve çokanlamlılığın yer aldığı metin türlerinde bu işlem daha da zorlaşmaktadır. Örneğin yazın metinleri, içerdiği anlam farklılığı dolayısıyla diğer birçok metin türünden farklı bir yapıya sahiptir. Çevirmenin bu tür metinleri çevirebilmesi için doğru bir biçimde yorumlayabilecek yetiye sahip olması gerekir. Çevirmen için çeviriye geçmeden önce kaynak metni anlama süreci başlar. Daha sonra çeviri aşamasında, “kaynak metnin çeviri sürecindeki anlama işini tamamlayan çevirmen sözcüklerden sıyrılmaya aşamasına geçer” (Özcan, 2018: 386). Bu yüzden yazın metinlerinin kaynak dilden hedef dile aktarılması diğer metin türlerine göre daha zor süreçler içerir.

Yazın türlerinden biri olan şiirin kaynak dilden hedef dile aktarımı düz metin türlerine göre oldukça zor bir süreçtir. Düzyazıdan farklı ve ölçünlü dile oldukça mesafeli olan şiir dilinin çevirisi de kuşkusuz birtakım güçlükler içerebilmektedir. Zira “bir dilin bütün dilbilgisel olanaklarından yararlanan şiir, edebi çeviri alanının en tartışmalı ve en karmaşık yönünü oluşturmaktadır” (Gökşenli, 2013:88). Bu nedenle, birçok metin türünün çevirisinde olduğu gibi, şiir çevirisinde bu güçlüklerin aşılması noktasında bazı yöntemler üzerinde durulmuştur. Bunların arasında Vinay ve Darbelnet tarafından ortaya konulan “ödüncleme, öyküntü, sözcüğü sözcüğüne çeviri, aktarma, değiştirme, eşdeğerlik ve uyarılma” (1995: 41) gibi çeviri yöntemleri sayılabilir. Ancak bir dilde yazılan şiirin başka bir dile tam olarak aktarılmasının zor hatta imkansız olduğu görüşü yaygındır. Çünkü şiirde “söz sanatlarının ve dilbilgisel sapsmaların dışında ses, dizem ve

ölçü” (Aksoy, 2002:124) gibi şiirsel anlatımın oluşumunu sağlayan birçok unsur söz konusudur ve tüm bunların kaynak dildeki işlev ve içerikleriyle hedef dile yansıtılabilmesi zor gibi görünmektedir.

Şiir, içinde birçok açık ya da kapalı anlam barındıran bir söz ustalığı anlamına gelir. Zira şiir birkaç hecelik kısa dizelerden oluşur ve şair bu kısa dizelerle okuyucuya uzun ve yoğun anlamlar aktarabilmeyi arzu eder. Bu nedenle, o bu dizelerdeki her bir sözcüğe çok yoğun anlamlar yükler. Tüm bunlar okuyucuyu etkilemeye yönelik anlamlardan oluşur. Başka bir deyişle, şiirin amaçlarından biri okuyucuyu etkilemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için şair çoğu zaman ölçünlü dilden ayrılarak gerek söz sanatları gerekse diğer tüm söz ustalıklarına sık sık başvurur. Söz sanatları ve şiirsel dil birleştiğinde, okuyucu için tam olarak etkileyici bir dil sanatı ortaya çıkar. O zaman okuyucu şiiri zevkle okur ve aynı zamanda bu büyüleyici dizeler sayesinde şairin iç dünyasına doğru yol alır. Şair şiirinde şiirsel dili ve söz sanatlarını kullanma konusunda başarılı olduğu ölçüde okuyucu da sözcüklerin bu sihirli dünyasında yolculuğuna devam eder.

Bu bakımdan, diğer birçok yazın türünde olduğu gibi, şiir çevirisi de oldukça önemli bir konudur. Okuyucu yabancı bir şairin şiirini okumayı arzu edebilir. İşte bu durumda, kendi dilinde şiir yazan şairin ustalığını okuyucuya aktarmak çevirmenin görevidir. Burada aynı zamanda çevirmenin şiirsel başarısı da söz konusudur. Zira o, şiirin atmosferini ve şairin iç dünyasında yoğrulup ortaya çıkan ve yoğun anlamlar içeren söz ustalığını başarılı bir biçimde aktarmak durumundadır. Başka bir ifadeyle, kaynak şiirde bulunan tüm söz sanatlarını hedef dilde yansıtması beklenir.

3. SÖZ SANATLARI VE ŞİİR

Söz sanatları dilde ifadeye zenginleştirici eklemeler yapmak, güzellik, canlılık ve belli bir estetik katmak amacıyla başvurulan bir kullanımdır ve sözcükler gerçek anlamlarının dışında kullanılır. Şiirde kullanılan dilin okuyucuda çeşitli imgeler yoluyla etki bırakması için karşılaştırma, eğretileme, kişiselleştirme gibi söz sanatlarına sıkça başvurulur. Ancak “bu söz sanatları süs amacıyla değil, düşünce biçimini yansıtmak amacıyla şiirde yer alır” (Aksoy, 2002: 124). Dolayısıyla söz sanatları şiirin önemli bir parçası durumundadır. Şiirde genellikle sık yer alan söz sanatları arasında, devrik tümce, benzetme, kişileştirme, eğretileme ve ses yinelemesi sayılabilir. Söz sanatları şairin düşünce biçimini okuyucuya aktarmada önemli bir işlev üstlenmektedir. Söz sanatları sözcüklerin gerçek anlamları dışında yani mecaz kullanımını ifade eder ve şiirde mecazın kullanılması şairin dilsel yetisine yani dilsel yaratıcılığına bağlı bir beceri içerir. Dolayısıyla tüm yazın türlerinde olduğu gibi şiir yazmak da belli bir seviyede yaratıcılık gerektiren zor bir süreçtir. Şiir çevirisinde çevirmene güçlük oluşturabilecek unsurlardan biri kuşkusuz söz sanatlarının çevirisi konusudur. Başka bir deyişle, söz sanatlarının hedef dile aktarımı çeviri sürecinde çevirmen açısından en çok güçlük içeren durumlardan biridir. Zira şair çoğu zaman gerek kendi iç dünyasında gerekse dış dünyayı gözlemleyerek duygu ve düşüncelerini söz sanatları yardımıyla sunmayı hedefler. “Bu duyguların oluşumu nasıl bir gözlem sonunda oluşmuşsa onu okuyan okur da öncelikle anlatılmak istenileni kendi anlam süzgecinden geçirerek anlamlandırmalıdır” (Demiral&Kaya, 2013: 263). Bunun için çevirmenin de şairin anlatmak istediğini doğru bir biçimde algılayabilmesi için kuşkusuz belli bir yeti gerekir. Aksi takdirde, şairin ne demek istediği tam olarak anlaşılmadığı durumlarda çeviri metinde anlam belirsizlikleri ortaya çıkacaktır. Şiir dili ve şiir çevirisiyle ilgili değerlendirmelerin yapılabilmesi amacıyla bu çalışmada Baudelaire’in en önemli şiirlerinden biri olan “*l’ennemi*” adlı şiirin Türkçeye çevirisi incelenecektir. İnceleme kısmına geçmeden önce, Baudelaire’in şiir anlayışına değinmek çalışmamızın daha anlaşılır olması için yararlı olacaktır.

4. BAUDELAIRE VE ŞİİRİ

Asıl adı Charles Pierre Baudelaire olan Fransız şair, 1821 yılında Paris’te doğmuş ve 1867 yılında yaşamını yitirmiştir. Küçük yaşta babasını kaybeder. Aradan çok uzun bir süre geçmeden annesi Binbaşı Aupick ile tanışır ve evlenir. Üvey babasından dolayı mutsuz bir çocukluk geçirir. Çocukluk döneminde başlayan mutsuz yaşantısı hayatı boyunca devam etmiştir. 19. Yüzyılın en önemli Fransız şairlerinden olan Baudelaire, aynı zamanda bir sanat eleştirmenidir. “Özel

yaşamındaki hayal kırıklıkları, içinde yaşadığı toplumsal çalkantılar ve düşünsel alanlardaki yeni arayışlar Baudelaire'in dünya görüşünün ve buna bağlı olarak şiir anlayışının şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır” (Gündüzalp, 2008: 61). Modern şiirin kurucuları arasında yer alan şairin kuramı karşıtlık ilkesine dayanır. Ona göre her şey içinde karşıtını da barındırır. “Toplumda yaşanan haksızlıklardan Baudelaire bir şekilde kendini sorumlu tutar ve yaşadığı topluma karşı açık bir başkaldırı davranışı sergiler” (Kızılcım, 2008: 326). Baudelaire'in özgün adı “*l'ennemi*” olan ve Türkçeye « düşman » olarak çevrilen şiiri temelde zaman üzerine kuruludur. Şair hayatını söz sanatlarıyla özellikle metaforlarla resmeder. Başka bir deyişle hayatını zaman kavramıyla özdeşleştirerek mevsimleri de hayatının aşamaları olarak değerlendirir. Genel anlamda, şiir, şiir çevirisi ve söz sanatlarına değindikten sonra, aşağıda Fransızcadan Türkçeye şiir çevirisi ve söz sanatlarının aktarımı üzerinde durulmuştur.

Yapı olarak ele alındığında, “*l'ennemi*” şiiri iki dört dizeli iki üç dizeli bölümden oluşan sone yapısına sahiptir. Bu, Baudelaire tarafından çok sık kullanılan bir yapıdır. Uyak örgüsü ABAB-ABAB-CCD-EDE biçimindedir. Şiirde zaman Baudelaire'in karamsarlığını tamamlayan en önemli unsurdur. Şiir dört kıtadan oluşmaktadır. Bunlardan ilk ikisi dört dizeden, son ikisi ise üç dizeden oluşur. Çapraz uyak biçiminde yazılmıştır. Dizelerin uzunluğu on iki hecedir. Noktalama işareti olarak şiirin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci ve on ikinci dizelerinin sonunda virgül, ikinci dizenin sonunda noktalı virgül, üçüncü kıtanın sonunda soru işareti, son kıtanın birinci ve üçüncü dizelerinde ünlem işareti ve birinci kıtanın son dizesinde nokta kullanılmıştır. Buraya Baudelaire ve “*l'ennemi*” şiiri üzerine bilgiler verildikten sonra, aşağıda şiirin Türkçeye çevirisi ele alınmıştır.

5. ŞİİR ÇEVİRİSİNİN İNCELENMESİ

Baudelaire'in “*l'ennemi*” adlı şiiri Türkçeye birçok çevirmen tarafından aktarılmıştır. Ancak bu çalışmada hepsinin incelenmesi mümkün olmadığından ve bu anlamda bir karşılaştırma amaçlanmadığından sadece bir çevirmen tarafından yapılan çevirisi üzerinden incelemesi yapılmıştır. Şiirin Türkçeye 1967 yılında Suut Kemal Yetkin tarafından yapılan çevirisi ele alınarak bu çeviri üzerinden şiir çevirisi ve söz sanatlarının aktarımı üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Aşağıda önce kaynak dilde şiir, ardından Suut Kemal Yetkin tarafından yapılan çevirisi verilmiştir.

L'ennemi (Baudelaire, 1857)¹

Ma jeunesse ne fut qu'un ténébreux orage,
Traversé çà et là par de brillants soleils ;
Le tonnerre et la pluie ont fait un tel ravage,
Qu'il reste en mon jardin bien peu de fruits vermeils.

Voilà que j'ai touché l'automne des idées,
Et qu'il faut employer la pelle et les râteaux
Pour rassembler à neuf les terres inondées,
Où l'eau creuse des trous grands comme des tombeaux.

Et qui sait si les fleurs nouvelles que je rêve
Trouveront dans ce sol lavé comme une grève
Le mystique aliment qui ferait leur vigueur?

¹ <https://www.poesie-francaise.fr/charles-baudelaire/poeme-l-ennemi.php>

-Ô douleur ! ô douleur ! Le temps mange la vie,
Et l'obscur Ennemi qui nous ronge le cœur
Du sang que nous perdons croît et se fortifie !

Düşman (Suut Kemal Yetkin, 1967)

Gençliğim güneşlerle ara sıra parlayan
Korkunç bir fırtınayla öylesine karanlık;
Yıldırımın yağmurun bütün yaptıklarından
Kaldı bahçemde pek az kızarmış meyve artık.

Vardım düşüncelerin işte sonbaharına,
Gerekıyor yardımı tırmıklarla küreğin,
Mezar gibi açılan yağmur çukurlarına
Toprak atıp yeniden bir düzen vermek için.

Düşü yeni çiçekler bilmem bulacaklar mı,
Güçlerini arttıran o esrarlı gıdayı,
Sellerin kumsal gibi yıkadığı bu yerde?

-Ey acı! ey acı! hep ömrü yemekte Zaman,
Ve kanımızla bizim beslenip serpilmede
Kalbimizi kemiren karanlıktaki Düşman!

Suut Kemal Yetkin, Baudelaire'in bu şiirine « Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri » adlı kitabında yer vermiştir. Şiirin çevirisi biçimsel olarak incelendiğinde, Yetkin'in çevirisinin çapraz ayak ve on dört heceden oluştuğu görülmektedir.

Şiirin çevirisine anlam açısından bakıldığında çevirmen tarafından yapılan çeviride ekleme ve çıkarmaların yapıldığı söylenebilir. Yetkin, çevirisinde ilk ve ikinci dizelerin yerlerinde değişiklik yaparak kaynak metindeki birinci dizeyi çevirisinde ikinci dizede, ikinci dizinin çevirisini ise birinci dizede vermiştir. Biçimsel ve yapısal anlamdaki çeviri değerlendirmelerinin ardından, şiirdeki söz sanatlarının Türkçeye ne ölçüde ve nasıl aktarıldığı konusuna değinelim.

5.1.Devrik Tümce

Baudelaire şiirinde devrik tümce yapısına yer vermemiş, tümcelerin tamamını düz tümce biçiminde yazmıştır. Buna karşın, şiirin Yetkin tarafından yapılan çevirisinde devrik tümceye başvurulduğu görülmektedir. Örneğin, kaynak metnin dördüncü dizesini Türkçeye devrik tümce biçiminde aktarmayı tercih etmiştir. Yine beşinci ve altıncı dizeler özgün şiirde düz tümce biçiminde olmasına karşın, Yetkin bu iki dizeyi Türkçeye devrik tümce biçiminde aktarmıştır. Dolayısıyla, kaynak metinle karşılaştırıldığında, Yetkin'in şiirdeki düz tümceleri Türkçeye aktarırken büyük oranda devrik tümceye dönüştürdüğü görülmektedir.

5.2.Benzetme

Baudelaire şiirinde benzetme sanatına yer vermiştir. Şiirin sekizinci dizesinde (Où l'eau des trous grands comme des tombeaux) benzetme sanatı kullanılmıştır ve bu dizede çevirmen tarafından Türkçeye “Mezar gibi açılan yağmur çukurlarına” biçiminde çevirmiş benzetme sanatı benzer biçimde aktarılmıştır. Ancak kaynak metinde sekizinci sırada yer alan dizeyi Yetkin çevirisinde yedinci dize olarak vermiştir. Benzetme sanatının bulunduğu bir diğer örnek de, kaynak metindeki onuncu dizedir (dans ce sol lavé comme une greve). Bu dizenin çevirisi Yetkin tarafından “Sellerin kumsal gibi yıkadığı bu yerde?” biçiminde verilmiş ve çeviri metinde on birinci dize olarak yer almıştır. Bu dizedeki benzetme sanatı da çevirmen tarafından Türkçeye aynı söz sanatı olarak yansıtılmıştır.

5.3.Kişileştirme

İncelediğimiz şiirde kişileştirme sanatının birkaç kez yer aldığı görülmektedir. İlk olarak, şiirinin on ikinci dizesinde (le temps mange la vie) kişileştirme sanatı vardır. Bu dizenin çevirisine bakıldığında aynı söz sanatının Yetkin tarafından Türkçeye “hep ömrü yemekte zaman” biçiminde çevrilerek kişileştirme sanatının Türkçeye aktarıldığı görülmektedir. Ancak Yetkin kişileştirme sanatının çevirisinde devrik tümce kullanmayı tercih etmiştir ve “hep” sözcüğünü kullanarak çeviride bir eklemeye gitmiştir. Bir başka örnek olarak on üçüncü dizede (l'obscur ennemi qui nous ronge le cœur) kişileştirme sanatı görülmektedir. Bu dize Yetkin tarafından kaynak metindeki yerinden farklı olarak Türkçeye on dördüncü dizede “Kalbimizi kemiren karanlıktaki Düşman!” biçiminde aktarılmıştır ve bu çeviride de kişileştirme sanatının Türkçeye aktarıldığı görülmektedir.

5.4.Eğretileme

Baudelaire'in şiirinde eğretileme sanatını birden fazla yerde kullandığı görülmektedir. İlk olarak, birinci dizede (ma jeunesse ne fut qu'un ténébreux orage) eğretileme söz konusudur. Yetkin bu dizeyi Türkçeye “Korkunç bir fırtınayla öylesine karanlık” biçiminde aktararak bu dizedeki eğretileme sanatını Türkçeye tam olarak yansıtmamış ve ayrıca kaynak metinde birinci satırda yer alan bu dizeyi çeviride ikinci dizede vermiştir.

İkinci olarak, şiirin dördüncü dizesinde yer alan “en mon jardin” ifadesi mecazi anlamda şairin kendisini anlatan bir bahçe anlamındadır. Dolayısıyla burada da bir eğretileme sanatı söz konusudur. Çevirisine bakıldığında, bu ifade Yetkin tarafından “bahçemde” biçiminde çevrilerek aynı söz sanatının Türkçeye aktarıldığını söylemek mümkündür.

Üçüncü örnek olarak ise, şiirin beşinci dizesinde yer alan “l'automne des idées” tamlamasında eğretileme sanatının olduğunu söylemek mümkündür. Bu dize Türkçeye Yetkin tarafından “düşüncelerin işte sonbaharına” biçiminde aktarılmış ve kaynak metinde yer alan eğretileme sanatı çeviride Türkçeye aktarılmıştır.

5.5.Ses yinelemesi (aliterasyon)

Baudelaire'in şiirinde söz sanatlarından ses yinelemesine dair örnekler bulmak mümkündür. Örneğin, üçüncü dizede (Le tonnerre et la pluie ont fait un tel ravage) “L” sesi yinelenmiştir. Yetkin bu dizeyi Türkçeye “Yıldırımla yağmurun bütün yaptıklarından” biçiminde çevirerek “Y” sesini yinelemiştir. Dolayısıyla kaynak metindekinden farklı da olsa çeviride ses yinelemesini korumuştur. Başka bir örnek olarak altıncı dizede (Et qu'il faut employer la pelle et les râtaux) “L” sesinin yinelenildiği görülmektedir. Bu dizenin çevirisini Yetkin “Gerekliyor yardımı tırmıklarla küreğin,” biçiminde çevirmiş ve yine kaynak metindekinden farklı olarak “R” sesini yinelemiştir.

Şiirin çevirisine bakıldığında, çevirmenin çeviride kaynak dildeki şiirin yapısına çok fazla sadık kalmadığı görülmektedir. Zira özgün şiirde dizeler düz tümce biçimindedir ve buna karşın Yetkin çevirisinde devrik tümce yapısını benimsemiştir. Anlamsal olarak bakıldığında ise, Yetkin tarafından yapılan çevirinin zengin olduğu söylenebilir. Çünkü Yetkin çevirisinde bazı dizelere, öylesine, hep, vb. bazı eklemeler yaparak anlamın daha da zenginleşmesine olanak sağlamıştır.

Genel olarak bakıldığında, çalışmanın konusunu oluşturan şiirin çevirmen tarafından Türkçeye yapılan çevirileri incelendiğinde, kaynak metne özgü dil ve söz sanatlarının çeviriye de kısmen yansımış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Yetkin'in yapmış olduğu çeviri kaynak metne her ne kadar sözdizimi bakımından tam bir uyum sağlamsa da anlamsal olarak başarılı bir çeviri olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ

Bu çalışmada Baudelaire'in en önemli şiirlerinden biri olan "*l'ennemi*" adlı şiirin Türkçeye Suut Kemal Yetkin tarafından yapılan çevirisi incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, çeviriyle ilgili genel olarak eleştiriden ziyade şiirin çevirisi ve Fransızca'da yaygın olarak tercih edilen söz sanatlarının Türkçeye aktarımı üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Buradan hareketle, söz sanatları arasından bu şiirde yer alan devrik tümce, benzetme, kişileştirme, eğretileme ve ses yinelenmesi üzerine inceleme yapılarak bu söz sanatlarının Türkçeye aktarımı üzerinde durulmuştur.

İncelenen şiir çevirisinde, çevirmenin şiiri yeterli ve başarılı bir biçimde hedef dile aktarmış olduğu görülmektedir. Şiirde şairin kullandığı söz sanatlarının Fransızca'dan Türkçeye çevirmen tarafından büyük oranda aktarıldığı söylenebilir. Dolayısıyla her ne kadar zor olsa da, çevirmen kaynak metinden çok uzaklaşmadan kaynak dildeki şiirin okuyucuya verdiği anlamı hedef dilin okuyucusuna aktarmaya çalışmıştır.

Sonuç olarak, ölçünlü dilden farklı bir yapıya sahip olan şiirin kendine özgü bir dil kullanımına sahip olduğu ve dolayısıyla çeviride de bunun göz ardı edilmemesi gerektiği görülmektedir. Ayrıca şiir düz yazıdan hem görünüm hem de içerik olarak farklılıklar taşır. Şiiri yazmak kadar onu başka bir dile aktarmak da zordur. Bu bakımdan şiir yazarı şair ruhu taşır ve şiir çevirmeninden de büyük oranda aynı ruhu taşıması beklenir. Bunun dışında, şair şiirlerinde çoğu zaman kendi iç dünyasını yansıtır ve her bir şiirinde farklı bir dünya anlatır. Bu nedenle şiir çevirmeninin de çevireceği şiirin yazarının iç dünyasını iyi okuyabilmesi ve anlattığı farklı dünyaları doğru bir şekilde anlayıp hedef dile o ölçüde aktarabilmesi beklenir. Başka bir deyişle çevirmenin kaynak dildeki şiiri tüm içeriğiyle hedef dile yine şiir olarak taşıyabilmesi arzu edilir. Aksi durumda kaynak dildeki şiir hedef dile şiir olarak değil sadece bir çeviri olarak geçer.

KAYNAKÇA

Aksoy, N.B. (2002). Geçmişten günümüze yazın çevirisi, İmge Kitabevi, Ankara.

Demiral, S.&Kaya, M. (2013), "Şiir çevirilerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri", Turkish Studies, Volume 8/10, 251-264.

Gökşenli, E, Y. (2013). "Şiir Çevirisinde Çeviri Kayıpları ve Eşdeğerlik Sorunları", İ.Ü. Çeviribilim Dergisi, Sayı 7, 87-102.

Gündüzalp, N, C. (2008). Charles Baudelaire'in şiirlerinin Türkçe çevirileri üzerine bir inceleme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Adana.

Karabulut, M. (2015). "Şiir Dili Olarak Türkçenin Estetiği", International Journal of Languages' Education and Teaching, ISSN: 2198 – 4999, Mannheim – GERMANY UDES 2015 p. 1920-1927.

Kıran, A. (2005). "Şiir çözümlemesi Dilbilimsel Yöntemler ve Araçlar", Türkbilig, 17-33. ISSN: 1302-6011.

Kızılçım, Y. (2013). “Baudelaire’in les fleurs du mal (elem çiçekleri)’nin Türkçe çevirilerinde sapmalar ve gözlemler”, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 17, s.325-346, Erzurum.

Korkut, E. (2005). Şiir dili ve bir çözümleme örneği: Tanpınar, “Ne içindeyim zamanın”, Türkbilig, 2005/9, 103-112.

Özcan, O. (2018). Cyrano de Bergerac Oyununun Türkçe Çevirilerinin Dünü ve Bugünü, 10-12 Ekim 2018, VII. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Poésie: L’ennemi: (1857). Erişim adresi: <https://www.poesie-francaise.fr/charles-baudelaire/poeme-l-ennemi.php> (10.03.2019).

Toklu, M. O. (2003). Şiir dili ve çevirisi, Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş., Ankara.

Türkçe Sözlük. (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1995). Comparative Stylistics of French and English: A methodology for translation.(J. C. Sager, & M. J. Hamel, Dü) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Yalçın, P. (2015). Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama, Grafiker Yayınları, Ankara.

Yetkin, S. K. (1967). Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri, İstanbul, Varlık yayınları.